

TASHKILOTLARDA MEHNAT NIZOLARINI BOSHQARISHDA PSIXOLOGIK YONDASHUVLARNING AHAMIYATI

Akbarov Ilyosbek Jakbaraliyevich

ilyosbekakbarov90@gmail.com

O'zbekiston Respublikasi

Oliy Ta'lim, Fan Va Innovatsiyalar Vazirligi

Osiyo Xalqaro Universiteti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20770004>

Annotatsiya. Mazkur tezisdagi tashkilot va mehnat jamoalarida xodimlar o'rtasida yuzaga keladigan nizolarni samarali hal etishda psixologik vositalarning o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqotda nizolarning kelib chiqish sabablari, ularning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari hamda nizolarni boshqarishda muloqot, empatiya, stressni boshqarish, emotsional intellekt, murosaga kelish va mediatorlik kabi psixologik vositalardan foydalanish mexanizmlari yoritilgan. Psixologik yondashuvlar asosida nizolarni konstruktiv hal etish jamoada sog'lom psixologik muhitni shakllantirish, xodimlarning ishga qoniqishi va mehnat samaradorligini oshirishga xizmat qilishi ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: mehnat jamoasi, nizolarni boshqarish, psixologik vositalar, muloqot, empatiya, stressni boshqarish, mediatorlik.

Abstract. This thesis analyzes the role and significance of psychological tools in resolving conflicts among employees within organizations and work teams. The study examines the causes and socio-psychological characteristics of workplace conflicts and highlights the use of communication, empathy, stress management, emotional intelligence, compromise, and mediation as effective psychological tools in conflict resolution. It is scientifically substantiated that constructive conflict management based on psychological approaches contributes to creating a healthy work environment, increasing employee job satisfaction, and improving overall organizational performance.

Keywords: workplace conflict, conflict management, psychological tools, communication, empathy, stress management, mediation.

Zamonaviy tashkilotlarda mehnat jarayonlarining murakkablashuvi, mas'uliyat va raqobatning ortishi, shuningdek, muloqotning ko'p hollarda masofaviy shaklga o'tishi xodimlar o'rtasida nizolar yuzaga kelish ehtimolini oshirmoqda. Nizolar ijtimoiy-psixologik hodisa sifatida mehnat jamoalarida muqarrar bo'lib, ularni e'tiborsiz qoldirish yoki faqat ma'muriy choralar orqali hal etish ko'pincha salbiy oqibatlariga olib keladi. Shu sababli nizolarni samarali boshqarish va hal etishda psixologik vositalardan foydalanish dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, nizolarning asosiy sabablari muloqot yetishmovchiligi, emotsional zo'riqish, manfaatlar to'qnashuvi hamda shaxslararo tushunmovchiliklar bilan bog'liq. Bunday sharoitda nizolarni hal qilish jarayonida muloqot va faol tinglash muhim vosita sifatida namoyon bo'ladi. Xodimlar o'z fikr va his-tuyg'ularini erkin ifoda eta oladigan muhitda nizolar konstruktiv yo'l bilan hal etilishi mumkin. Faol tinglash va ochiq muloqot nizolarning keskinlashuvini kamaytirib, o'zaro ishonchni mustahkamlaydi.

Empatiya va emotsional intellektni rivojlantirish nizolarni hal qilishda muhim psixologik resurs hisoblanadi. Boshqa shaxsning hissiy holatini tushunish va unga mos munosabat bildirish nizoli vaziyatlarda qarama-qarshilikni yumshatadi. Emotsional intellekti rivojlangan xodimlar nizolarga ongli yondashib, ularni shaxsiy qarama-qarshilik emas, balki muammoni hal etish imkoniyati sifatida qabul qiladi.

Stressni boshqarish texnikalari ham nizolarni samarali hal etishda muhim ahamiyatga ega. Yuqori stress darajasi xodimlarning xulq-atvoriga salbiy ta'sir ko'rsatib, nizolarni kuchaytiradi. Psixologik treninglar, relaksatsiya usullari va stressni boshqarish mashg'ulotlari xodimlarning hissiy barqarorligini oshirib, nizolarning salbiy oqibatlarini kamaytirishga xizmat qiladi.

Murakkab nizolarni hal qilishda mediatorlik va murosaga kelish yondashuvlari samarali vosita sifatida qo'llaniladi. Mediatorlik jarayonida neytral tomon ishtirokida nizoli vaziyat tahlil qilinib, har ikki tomon manfaatlarini inobatga olgan holda maqbul yechim ishlab chiqiladi. Ushbu yondashuv nizolarning cho'zilib ketishining oldini olib, jamoada barqarorlikni ta'minlaydi.

Xulosa qilib aytganda, xodimlar o'rtasida nizolarni hal qilishda psixologik vositalardan kompleks va tizimli foydalanish tashkilotlarda sog'lom psixologik muhitni shakllantirish, xodimlarning ishga qoniqishini oshirish hamda umumiy mehnat samaradorligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Psixologik yondashuvlar asosida nizolarni boshqarish zamonaviy tashkilotlar uchun muhim strategik vazifa hisoblanadi.

Zamonaviy tashkilotlarda nizolarni samarali boshqarish xodimlarning psixologik holatini barqarorlashtirish bilan bevosita bog'liqdir. Psixologik vositalar yordamida nizolarga ongli yondashish xodimlarning o'z xatti-harakatlarini tahlil qilish, mas'uliyatni his etish va vaziyatga mos qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Ayniqsa, rahbarlarning psixologik savodxonligi va nizoli vaziyatlarda to'g'ri muloqot olib borish qobiliyati jamoada nizolarni oldini olishda muhim omil hisoblanadi.

Amaliy tajriba shuni ko'rsatadiki, nizolarni hal etishda psixologik vositalarning individual va jamoaviy shakllarini uyg'un qo'llash yuqori samaradorlik beradi. Individual psixologik maslahatlar xodimlarning shaxsiy muammolari va emotsional zo'riqishlarini kamaytirishga xizmat qilsa, jamoaviy treninglar o'zaro hamkorlik, ishonch va jamoaviy mas'uliyatni mustahkamlaydi. Bunday yondashuv nizolarni faqat mavjud holatda bartaraf etish bilangina cheklanmay, ularning kelgusida yuzaga kelish ehtimolini ham kamaytiradi.

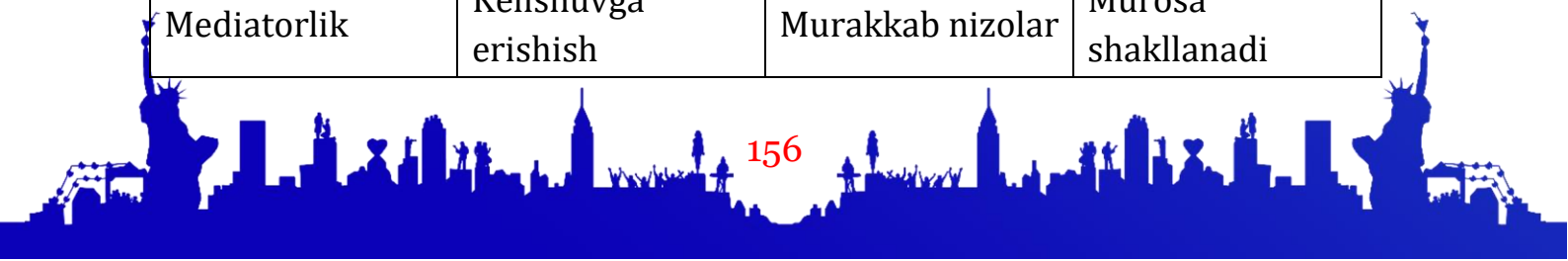
Nizolarni konstruktiv boshqarish tashkilotda ijobiy psixologik iqlimni shakllantirishga xizmat qiladi. Ijobiy muhitda xodimlar o'z fikrini erkin bildiradi, muammolarni yashirmaydi va nizolarni rivojlanish uchun imkoniyat sifatida qabul qiladi. Bu esa innovatsion fikrlash, ijodiy yondashuv va jamoaviy qaror qabul qilish jarayonlarini faollashtiradi. Natijada nizolar tashkilot faoliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi omil emas, balki rivojlanishga turtki beruvchi mexanizm sifatida namoyon bo'ladi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, psixologik vositalar asosida nizolarni hal etish xodimlarning ishga bo'lgan qoniqish darajasini oshiradi, kadrlar almashuvini kamaytiradi va mehnat unumdorligini yaxshilaydi. Ayniqsa, mediatorlik va murosaga asoslangan yondashuvlar murakkab nizolarni qisqa muddatda hal etish imkonini berib, ish jarayonidagi uzilishlarning oldini oladi. Shu bilan birga, emotsional intellekt va stressni boshqarish ko'nikmalarining rivojlanishi xodimlarning professional va shaxsiy barqarorligini mustahkamlaydi.

Umuman olganda, xodimlar o'rtasida nizolarni hal qilishda psixologik vositalardan samarali foydalanish tashkilot boshqaruv tizimining ajralmas qismi bo'lishi lozim. Ushbu yondashuvni tizimli ravishda joriy etish orqali mehnat jamoalarida sog'lom psixologik muhitni ta'minlash, xodimlarning salohiyatini to'liq namoyon etish va tashkilot faoliyatining barqaror rivojlanishiga erishish mumkin.

1-jadval. Nizolarni hal etishda psixologik vositalarning amaliy ahamiyati

Psixologik vosita	Vazifasi	Qo'llash sohasi	Kutiladigan natija
Faol tinglash	Tomonlarni tushunish	Jamoaviy muloqot	O'zaro ishonch ortadi
Empatiya	Hissiy holatni anglash	Shaxslararo munosabatlar	Qarama-qarshilik kamayadi
Stressni boshqarish	Hissiy zo'riqishni kamaytirish	Ish muhiti	Barqarorlik kuchayadi
Mediatorlik	Kelishuvga erishish	Murakkab nizolar	Murosa shakllanadi

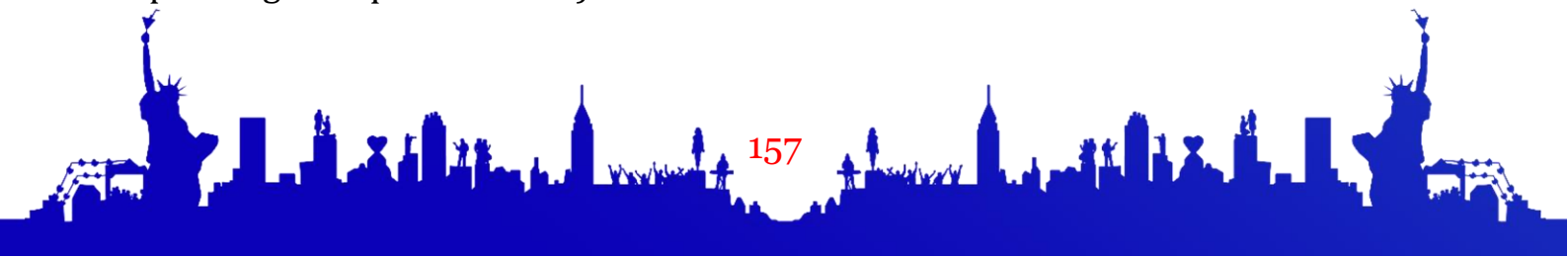

Manba: Muallif tomonidan konfliktologiya, mehnat psixologiyasi va tashkilotlarda nizolarni boshqarish bo'yicha ilmiy adabiyotlar hamda zamonaviy tadqiqotlar asosida tuzilgan.

Jadvalda xodimlar o'rtasida yuzaga keladigan nizolarni konstruktiv hal etishda qo'llaniladigan asosiy psixologik vositalar va ularning amaliy ahamiyati yoritilgan. Unda faol tinglash, empatiya, stressni boshqarish va mediatorlik kabi yondashuvlarning vazifalari, qo'llanilish sohasi hamda kutiladigan natijalari tizimli ravishda aks ettirilgan. Mazkur vositalardan samarali foydalanish nizoli vaziyatlarning keskinlashuvining oldini olish, xodimlar o'rtasida o'zaro hurmat va ishonchni mustahkamlash, jamoada sog'lom psixologik muhitni shakllantirish hamda mehnat samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, psixologik yondashuvlar nizolarni faqat bartaraf etish vositasi sifatida emas, balki ularning oldini olish, xodimlarning emotsional barqarorligini ta'minlash va tashkilotda ijobiy munosabatlar tizimini rivojlantirishning muhim omili sifatida namoyon bo'ladi. Jadvalda keltirilgan ma'lumotlar nazariy va amaliy manbalar tahlili asosida umumlashtirilgan bo'lib, tashkilotlarda nizolarni boshqarish jarayonida psixologik vositalarning samaradorligini ko'rsatib beradi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Grace, F., & Honey, A. Psychological Approaches to Conflict Management: Understanding and Resolving Disputes. ResearchGate (anni maqola, psixologik konfliktlar boshqaruvi haqida).
2. Conflict Resolution in Team: Analyzing the Cause of Conflicts and Best Skills for Conflict Resolution. ResearchGate (teamda nizolarni hal qilish ko'nikmalari va psixologik intervensionlar tahlili).
3. Maryani, M., & Gazali, A. U. (2024). The Effect of Work Conflict on Job Stress and Employee Performance. Golden Ratio of Human Resource Management, Vol. 4(2). DOI: 10.52970/grhrm.v4i2.494 (mehnat konfliktlari, stress va xodim samaradorligi munosabati).
4. Conflict Resolution Mechanisms in High Stress Occupations (2025). IJSSMR (nizo bartaraf etish mexanizmlari, yuqori stressli ish joylari misolida).
5. Bhakuni, S., Rana, A., & Bhanot, B. (2024). Techniques for Managing Employee Relations and Conflict Resolution within the Workplace. JBMS (xodimlar munosabatlari va nizolarni hal etish texnikalari).
6. Eshboyev, S. F. (2025). Tashkilotlarda konfliktlarning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari va innovatsion rivojlanishdagi roli. CyberLeninka (nizolar psixologik nuqtai nazardan).

7. Xudayberdiyeva, N. I. (2025). Muammolarni hal qilish va nizolarni boshqarishda psixologik yondashuv. Inlibrary.uz (psixologik yondashuvlar bilan nizolarni boshqarish).
8. Conflict Resolution and Its Role in Organizational Culture. Abacademies article (konfliktni boshqarish va tashkilot madaniyati o'rtasidagi bog'liqlik).

